

กิจกรรมละครสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์
Creative drama: Developing student's emotional intelligence

อารีวัลย์ บุญยัง

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้รวบรวมการศึกษาและความรู้เกี่ยวกับละครสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยเนื้อหาประกอบไปด้วย แนวทางการนำกระบวนการละครสร้างสรรค์เข้ามาเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์เป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปแบบการทำกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติที่ได้ผ่านกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถรับประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมแสดงละครสร้างสรรค์และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นประโยชน์กับการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น หากครูสามารถที่จะจัดประสบการณ์ในการแสดงบทบาทสมมติของเด็กให้กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ ก็นับได้ว่าครูช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาด้วยตัวของเขาเองได้

คำสำคัญ : ละครสร้างสรรค์, ความฉลาดทางอารมณ์

Abstract

This article explores studies and knowledge of creative drama as a tool for developing student's emotional intelligence. The use of creative drama to develop student's emotional intelligence comes in a form of role-playing activity. The process of which is well planned to suit the age and development of the participants in order to offer the most benefit and correspond with the National Education Act of BE 2551. This can be useful for student as it help them live happily with others in the society. If teachers can organise role-playing for students to take as their learning experience, teachers could help the students to learn and develop themselves.

Keywords: emotional intelligence, Creative drama

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ต้องมีการพัฒนาในมิติของสติปัญญา ร่างกายและจิตใจ โดยให้มีกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา และต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น ได้มีการกำหนดไว้เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความสุขในทุกมิตินอกจากจะมีการพัฒนาในสติปัญญา ร่างกายแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาในเรื่อง

ของจิตใจ อารมณ์ของผู้เรียนด้วย ซึ่งได้กำหนดไว้ในจุดหมายในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ว่าให้ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นตัวบ่งชี้ถึงสุขภาพจิตของผู้เรียนได้ เป็นคุณลักษณะที่ก่อเกิดให้กับผู้เรียนมีความสำคัญในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างปกติสุขและสามารถดำรงชีพได้ ความฉลาดทางอารมณ์นี้ได้ถูกกำหนดมาจากพันธุกรรม และไม่ได้พัฒนาสมบูรณ์ตอนวัยเด็กเหมือน ความฉลาดทางสติปัญญา หากแต่สามารถพัฒนาได้โดยการเรียนรู้ตลอดเวลา สอดคล้องกับ ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องที่ยังสามารถพัฒนาได้ ไม่เหมือนความฉลาดทางสติปัญญาที่จะคงระดับ เช่นนั้นไปตลอดชีวิต ซึ่งการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สามารถทำได้หลายวิธี และวิธีการตั้งเป้าหมายในชีวิต เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดี เก่ง และสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต เห็นความสำคัญของการมีชีวิต รู้คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ มิใช่ดำเนินไปอย่างเลื่อนลอย ไม่มีจุดหมาย เป็นการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของ เด็กวัยเรียน และยังมี การจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ หรือโปรแกรม หรือสื่อเหมาะกับวัยที่จะช่วยสนับสนุนการ พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียนได้ ซึ่งหากได้รับการดูแลจากครอบครัว โรงเรียน และสังคม ก็จะทำให้ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กดีขึ้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครู ที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กและสอนเด็ก ได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัยเรียน จึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบส่งเสริมการให้เป็นคนดี เก่ง และสุข ของเด็กวัยเรียน ที่จะช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ทำให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง ประสบความสำเร็จ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

ด้วยผู้เขียนเป็นครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ได้มีประสบการณ์ในการพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมละครสร้างสรรค์ และได้พบว่า การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ในด้านต่าง ๆ เนื่องด้วยเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ประสาทสัมผัสของร่างกาย กิจกรรมจะมีการวางแผน การกำหนดบทบาท และการแสดงออกของผู้เรียนในบทบาทสมมติที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้เรียนมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กิจกรรมละครสร้างสรรค์ที่ได้มีการออกแบบให้สอดคล้องกับลักษณะช่วงวัยของนักเรียนจะมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ด้านอารมณ์ สังคมและจิตใจ เช่น การสร้างสรรค์เพลงและออกแบบท่าทางประกอบเพลงเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองให้นักเรียน โดยแสดงความถนัดหรือความสามารถ เพื่อสร้างความตระหนักเรื่องการเห็นคุณค่าภายในตนเองให้นักเรียน นำไปสู่การเข้าใจตนเอง เข้าใจชีวิตและโลกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ กิจกรรมละครสร้างสรรค์ยังช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีพัฒนาการระดับความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มขึ้น ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ และมีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จในชีวิต

จากลักษณะของละครสร้างสรรค์ที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงมีความสนใจจะนำกิจกรรมละครสร้างสรรค์มาใช้เพื่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เรียน โดยหวังว่าผู้เรียนจะมีพัฒนาการความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีขึ้น เป็นคนที่เก่ง ดีและมีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและอยู่ร่วมกับคนในสังคมต่อไปอย่างมีความสุขต่อไป

ละครสร้างสรรค์

ความหมายของละครสร้างสรรค์

ละครสร้างสรรค์ Creative Drama (ปาริชาติ จิ่งวิวัฒนาภรณ์ , 2547) คือ ละครที่ไม่มีรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องจัดแสดงบนเวทีเน้นไปที่ผลสำเร็จของละครมากกว่า ละครสร้างสรรค์อาจจัดแสดงบริเวณที่โล่งกว้าง ผู้แสดงแต่งกายไม่หรูหรามากนัก ผู้แสดงควรมีการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การมอง การดม การได้ยิน

การสัมผัสและการสัมผัส มีการเคลื่อนไหวร่างกายที่คล่องแคล่ว แสดงท่าทางออกมาทางอารมณ์ได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน โดยส่วนใหญ่นิยมแสดงเป็นเรื่องราวเป็นบทบาทสมมติ

ละครสร้างสรรค์ต่างจากละครทั่วไปเพราะเป็นละครที่ใช้ในการศึกษา โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ โดยเกิดจากความคิดและจินตนาการอย่างอิสระของผู้เรียน เป็นละครที่เน้นพัฒนาผู้เรียน ปัจจุบันละครสร้างสรรค์ได้มีการพัฒนาให้มีความทันสมัยมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเข้าใจและสนุกสนานในการเรียนมากขึ้น

ละครสร้างสรรค์กับการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) ในการเล่นของเด็กๆ โดยทั่วไปนั้นเป็นไปแบบไร้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นการเล่นแบบเสรีตามใจชอบ จึงเป็นเรื่องปกติที่เด็กๆ จะเปลี่ยนการเล่นแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่ง หรือบางครั้งก็ดูเหมือนว่าเด็ก ๆ เล่นเรื่องเดิมซ้ำ ๆ กัน แต่ไม่มีการดำเนินเรื่องที่ชัดเจนบ่อยครั้งที่การเล่นสมมติเป็นเพียงกิจกรรมสมมติที่เลียนแบบสิ่งที่ได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่ไม่มีการพัฒนาในเชิงเนื้อเรื่อง เนื้อหา หรือตัวละคร ดังนั้น หากผู้ใหญ่สามารถที่จะจัดประสบการณ์ในการเล่นสมมติของเด็กให้กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ด้วย ก็นับได้ว่าผู้ใหญ่ช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง

ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) เป็นรูปแบบการเล่นสมมติที่ได้ผ่านกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการเล่นให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถรับประโยชน์สูงสุดจากการเล่นโดยที่ยังรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติของ “การเล่น” เอาไว้เป็นอย่างดี

กล่าวคือ การเล่นละครสร้างสรรค์นั้นไม่เหมือนกับการแสดงละครเวที ไม่ได้เป็นไปเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้ชม และไม่ได้เป็นการแสดงเพื่ออวดฝีมือ แต่การเล่นละครสร้างสรรค์นั้นจะต้องเล่นในสถานที่ที่ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกปลอดภัย ไม่เครียด ไม่กังวลใจ และสามารถแสดงออก (ภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงร่วมกัน) อย่างเสรี โดยมุ่งประโยชน์ไปที่พัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นหลัก จึงอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมและละครสร้างสรรค์นั้นเป็นการเล่นบทบาทสมมติในแบบที่ไม่เป็นทางการ แทนที่จะมีนักแสดง แต่กลับมีผู้ร่วมกิจกรรม (Participants) แทนที่จะมีผู้กำกับการแสดงแต่กลับมีผู้นำกิจกรรม (Leader) (หรือครู) ที่ช่วยอำนวยความสะดวก (Facilitate) ในกระบวนการทั้งหมด

องค์ประกอบของละครสร้างสรรค์

ละครสร้างสรรค์มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ที่ใช้ในการแสดง ดังนี้

1. โครงเรื่องหรือเนื้อเรื่อง (Plot) จะต้องมีการวางโครงเรื่องหรือเลือกเนื้อเรื่องที่จะใช้ในการแสดง เป็นเนื้อเรื่องที่สนุกสนานหรือเศร้า สอดแทรกข้อคิดต่างๆ

2. ตัวละคร (Character) ตัวละครในการแสดงจะต้องมีการกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละครให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องและตัวละครอื่น ๆ ต้องเลือกบุคคลที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครตัวนั้นได้สมจริง

3. สถานการณ์ (Situation) คือ เหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นทำให้ตัวละครต้องพบเจอ ซึ่งเหตุการณ์จะต้องสัมพันธ์กัน มีคุณค่าในเนื้อเรื่อง เป็นสถานการณ์ที่จะช่วยฝึกให้ผู้แสดงมีจินตนาการสร้างสรรค์ในการแสดงได้

4. ความขัดแย้ง (Conflict) คือ การสร้างปัญหาความขัดแย้งให้กับตัวละคร แบ่งเป็นความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวเอง และความขัดแย้งภายนอกของตัวละครกับสิ่งรอบข้าง

5. สถานที่ (place) คือ สถานที่ที่ใช้จัดการแสดง ควรเป็นสถานที่โล่งพอสมควร และบรรจุผู้ชมได้สะดวกสบาย

ในการจัดการแสดงละครสร้างสรรค์ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการแสดงทุกฝ่ายจะต้องมีแนวคิดในทิศทางเดียวกัน มีความร่วมมือสามัคคีกัน เพื่อให้ละครที่แสดงประสบผลสำเร็จ และในการแสดงละครสร้างสรรค์ บางครั้ง องค์ประกอบของการแสดงอาจไม่จำเป็นที่จะต้องละเอียดหรือมีมาก เช่น ฉาก อุปกรณ์การแสดง อาจถูกลดเป็นจำเป็นลงมา คือสามารถใช้ได้แต่ไม่จำเป็นต้องมีมากเกินไป

การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์

กิจกรรมละครสร้างสรรค์นั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่มีขั้นตอน การทำกิจกรรมโดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางนั้น มักจะเริ่มต้นจากสิ่งที่คุณเรียนมีความรู้หรือคุ้นเคยอยู่แล้ว จากนั้นผู้นำจึงจะจัดประสบการณ์เชื่อมโยงจากสิ่งที่คุณร่วมกิจกรรมรู้จักอยู่แล้วไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ ที่กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้น และมุ่งหวังที่จะพัฒนาการทำงานของสมองทั้งสองซีก

ดังนั้น โดยภาพรวมนั้นละครสร้างสรรค์มักจะเริ่มด้วยการใช้ประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (Sensory Recall) ใช้ความทรงจำ (Memory Recall) นำไปสู่จินตนาการ (Imagination) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ซึ่งนำไปสู่การสวมบทบาทสมมติ (Role Play) ภายใต้สถานการณ์และกติกาที่ตกลงร่วมกัน ก่อให้เกิดการแสดงในแบบต้นสด (Improvisation) ซึ่งต้องใช้จินตนาการผนวกกับการใช้ปฏิภาณจนกระทั่งนำไปสู่ความเข้าใจในสถานการณ์นั้น ๆ มากขึ้นในที่สุด กระบวนการประเมินผลในตอนท้ายนั้นก็ช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและไม่ว่าเป้าหมายในการจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในแต่ละครั้งเป็นอย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ผู้นำกิจกรรมควรจะต้องทำก่อนเริ่มกิจกรรมในแต่ละแผนการสอนเสมอใน

ความฉลาดทางอารมณ์

ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

ความฉลาดทางอารมณ์ (กรมสุขภาพจิต, 2543) หรือ อีคิว (EQ) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถปรับหรือควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ ความฉลาดทางอารมณ์สามารถที่จะพัฒนาและเรียนรู้ได้

อีคิวเป็นความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น โดยรู้จัก แสดงความเห็นใจหรือปลอบใจผู้อื่น อดทนและรอคอยได้มีน้ำใจ รู้จักให้รู้จักแบ่งปัน รู้ว่าทำผิด หรือยอมรับผิด พร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จมีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมทำให้ตนเองเกิดความสุขโดยมีความพอใจ ความอบอุ่นใจ และความสนุกสนานร่าเริง

ความฉลาดทางอารมณ์มี 3 ด้าน คือ

1. ด้านดี คือ ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ รู้จักอารมณ์ตนเองควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ใส่ใจเข้าใจอารมณ์ผู้อื่นได้และรู้จักยอมรับผิด
2. ด้านเก่ง คือ ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จได้แก่มีความมุ่งมั่นพยายามปรับตัวต่อปัญหา และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
3. ด้านสุข คือ ความพร้อมทางอารมณ์ที่จะทำให้เกิดความสุข ได้แก่ พอใจในตนเอง รู้จักปรับใจและรื่นเริงเบิกบาน หลักการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

นอกจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ครูรู้จักธรรมชาติของเด็กวัยเรียนเป็นอย่างดี เด็กวัยเรียนเป็นจำนวนมากที่ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูทางด้านจิตใจจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่มีความสำเร็จความก้าวหน้าในชีวิต ครูจึงเป็นคนที่สำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้แก่เด็กได้

หลักการสำคัญในการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์นักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 6 – 11 ปี มีดังนี้

1. เสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์เด็ก ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การสอน/จัดกิจกรรมในชั้นเรียน การบูรณาการองค์ประกอบด้านต่างๆ ของอีคิวไปกับ กระบวนการ/กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน

2. ความฉลาดทางอารมณ์จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการเสริมสร้างในด้านนั้นๆ เป็นประจำ ซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องจนกว่าเด็กจะทำ เองโดยเป็นอัตโนมัติหรือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ โดยไม่ต้องการรางวัลหรือสิ่งตอบแทน

3. มีการติดตามผลการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ด้วยแบบประเมิน

แนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ครูประเมินความฉลาดทางอารมณ์นักเรียนด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็กอายุ 6-11 ปี สำหรับครูฉบับย่อ 15 ข้อ หลังจากรู้จักเด็ก 4 เดือน / ปีละ 1 ครั้ง หากพบว่าเด็กมีอีคิวที่ต้องการพัฒนาให้ประเมินซ้ำด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ฉบับสมบูรณ์ 60 ข้อ เพื่อค้นหาจุดที่ต้องพัฒนาให้ชัดเจนขึ้นและประเมินด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ฉบับ 60 ข้อ

2. จัดกิจกรรมการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้นักเรียน ดังนี้

2.1 เสริมสร้างอีคิวจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

2.2 การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างตามแผนกิจกรรมในชั้นเรียน

2.3 กิจกรรมบูรณาการเพื่อเสริมสร้างอีคิวเด็ก เป็นกิจกรรมอื่นนอกหลักสูตรการเรียนชั้นเรียน

3. การติดตามดูแล ช่วยเหลือเด็กที่ต้องพัฒนาอีคิว ควรดำเนินการเป็นรายบุคคล ใช้เทคนิคการพูดคุย รับฟังความคิดเห็นของเด็ก จูงใจ พูดถึงผลที่เด็กจะได้รับหากทำสิ่งที่ดีชมเชยเมื่อเด็กทำได้หรือแก้ไขพฤติกรรมตัวเองได้

กิจกรรมละครสร้างสรรค์พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ (2546: 42) ได้อธิบายถึงการวางกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนละครสร้างสรรค์ว่าประกอบไปด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมเตรียมความพร้อม (Warm-up) เป็นการเตรียมความพร้อมด้วยการอบอุ่นร่างกายเป็นส่วนสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว และเกิดสมาธิพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความพร้อมทางด้านร่างกาย สมองและอารมณ์ ในขั้นตอนต่อไป

2. กิจกรรมจูงใจ (Motivation) หมายถึง การใช้คำถาม หรือสื่อประเภทต่างๆ ในการกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความต้องการที่เรียนรู้ หรือทำความเข้าใจกับประเด็นที่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมา ขั้นตอนในการสร้างแรงจูงใจนี้ อาจจะเริ่มต้นด้วยการถามคำถามที่เร้าปฏิกิริยาการตอบสนอง เพื่อดึงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกจากนั้นผู้นำกิจกรรมอาจนำเสนอข้อมูลที่จำเป็นต่อการแสดงละครในช่วงท้าย “ข้อมูล” ที่ว่านี้หมายถึง สื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่จะนำไปสู่การอภิปราย หรือการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่วางไว้ สื่อที่ว่านี้มีหลายรูปแบบเช่น เกม นิทาน บทกวี บทเพลง วีดิทัศน์ บทสัมภาษณ์ ข่าวสาร บทความ เรื่องสั้น ภาพจำลอง แผนผัง เป็นต้น ผู้นำต้องพิจารณาความเหมาะสมว่าจะใช้ข้อมูลและเวลาเท่าไรและอย่างไร เพื่อที่จะเป็นการปูพื้นฐานและการสร้างแรงจูงใจในการแสวงหาคำตอบให้กับผู้ร่วมกิจกรรมให้ได้มากที่สุด

3. กิจกรรมละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) แบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

3.1 กิจกรรมก่อนละคร (Pre-Drama) หมายถึง การเตรียมความพร้อมในการ ที่จะแสดงให้กับผู้เรียน กิจกรรมเหล่านี้ 2 ลักษณะคือ การฝึกซ้อมการแสดงเป็นตัวละครในสถานการณ์ต่างๆ และการวางแผน

ว่าจะแสดงละครอย่างไร เช่น สมมติว่าแสดงละครเรื่องลูกหมูสามตัว ครูอาจจะกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนลองแสดงท่าทางการสร้างบ้านของลูกหมูแต่ละตัวเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองเล่นกับจินตนาการของตนเองระหว่างที่ผู้เรียนกำลังทดลองเป็นตัวละครอยู่นั้น ผู้สอนต้องใช้ความสามารถในการสังเกตและให้คำแนะนำที่ดีๆ แก่ผู้เรียนเพื่อช่วยให้เขาแสดงออกได้อย่างมีสมาธิและสมจริง

3.2 กิจกรรมละคร (Drama Playing) เมื่อมีการเตรียมความพร้อมมาพอสมควรแล้วผู้เรียนก็จะมี ความมั่นใจและความพร้อมที่จะแสดง ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย อบอุ่น เป็นกันเองแต่งจริงจัง เพื่อให้ผู้แสดงจะเข้าชมนั้นเป็นผู้ร่วมกิจกรรมด้วยกันนั้น สามารถทุ่มเทสมาธิให้กับละครต้นสดที่กำลังจะเกิดขึ้น ภายในห้องทำกิจกรรมให้ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในการแสดงละครสร้างสรรค์นั้น จะไม่มีการอนุญาตให้บุคคลที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมมาโดยตลอดเข้าชมเพราะการมีผู้ชมที่เป็นคนอื่นที่มีบุคคลที่ได้ผ่านกระบวนการกลุ่มมานั้น มักจะสร้างความแปลกแยก ให้เกิดกับผู้ร่วมกิจกรรม และเป็นสาเหตุแห่งความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยในการแสดงทำให้ผู้แสดงเกิดการประหม่าและเกร็ง ส่งผลให้กระบวนการละครสร้างสรรค์เกิดการสะดุดและอาจไม่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

4. การประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลในกระบวนการละครสร้างสรรค์มี 2 ลักษณะคือ

4.1 การประเมินผลที่สอดแทรกระหว่างปฏิบัติกิจกรรมแต่ละส่วน หมายถึงการที่ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือแสดงปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติของผู้เรียนในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมโดยมากจะเป็นการแสดงออกด้วยการวิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์ด้วยวาจา ด้วยเสียงปรบมือ ด้วยการให้กำลังใจ และเป็นการประเมินผลในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ

4.2 การประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนการสอนขั้นตอนนี้มี ความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้นำกิจกรรมต้องใช้ความเป็นกลางในการมอง ผลงานที่เกิดขึ้นจากการแสดงละคร ผู้นำกิจกรรมควรพิจารณาว่าผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดตรงกับเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ข้อสรุปว่าการเรียนรู้ที่วางไว้นั้นบรรลุหรือไม่จึงเป็น ทักษะที่สำคัญและละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่ง

สรุป

ความฉลาดทางอารมณ์(EQ) เป็นความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขในการรับรู้และเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งความสามารถที่จะจัดการอารมณ์เพื่อเป็นแนวทางในการ สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต

ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) เป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ โดยเกิด จากความคิดและจินตนาการอย่างอิสระของผู้เรียน เป็นละครที่เน้นพัฒนาผู้เรียน ซึ่งลักษณะของละคร สร้างสรรค์นั้นมีความสอดคล้องกับลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ผู้เรียนสามารถเพิ่มพูนและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในทุกๆด้านอย่าง เต็มที่ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านบทบาทสมมติให้ผู้เรียนมีอิสระได้แสดงออกซึ่งจินตนาการและความคิด สร้างสรรค์อย่างเต็มที่ทั้งโดยร่างกายและภาษา เป็นการจัดประสบการณ์การเล่นให้เป็นประสบการณ์การ เรียนรู้ ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา การคิด การจำ การ ใช้ภาษา การรับรู้เกี่ยวกับสังคมและเรื่องรอบตัว กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระ มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติจริง การแสดงออกซึ่งจินตนาการ ความรู้ ความเข้าใจนี้เป็นไปตามธรรมชาติ สอดคล้องกับวัยและจินตนาการของผู้เรียน

จากการศึกษาละครสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นละครที่ไม่เน้นความเป็นทางการแต่เน้นที่กระบวนการเพื่อพัฒนาผู้ร่วมกิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่เริ่มจากความรู้พื้นฐานของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมภายใต้สถานการณ์สมมติ โดยละครสร้างสรรค์จะมีกระบวนการที่สอดแทรกในด้านการคิดวิเคราะห์ตีความหมาย ตลอดจนทักษะของการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งรวมถึงทักษะการจัดการกับปัญหา จึงทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีการพัฒนา ทั้งหมดนี้เป็นการทำงานเพื่อจะได้เรียนรู้ในประเด็นต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในประเด็นการเรียนรู้ต่างๆ ได้ ผู้เขียนจึงมีความเชื่อว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์จะสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ทางการเรียนรู้ได้และอย่างเหมาะสม

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). **อีคิว : ความฉลาดทางอารมณ์, 30-31**. สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). **เชาวน์อารมณ์ (EQ) : ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต**.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2541, ตุลาคม). **จิตวิทยา : พุทธศาสนากับอีคิว**. พีเพิลรายปักษ์, 10(107),84. (2542). ความฉลาดทางอารมณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ ฯ : มติชน.
- ปาริชาติ จิงวิวัฒนาภรณ์. (2547). **ประวัติความเป็นมาของละครสร้างสรรค์. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- พรรัตน์ ดารุง. (2557). **ละครประยุกต์ การใช้ละครเพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.